

ДАРСЛАРДА ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТОМОНЛАРИ

Маматова Дилобар Қўчқоровна

Жиззах вилояти Мирзачўл тумани 15-мактаб тарих фани ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10691282>

Таълим сифатини ошириш борасида юртимизда қатор чора тадбирлар ишлаб чиқиладиганлиги ҳеч кимга сир эмас. Интерфаол ўқитиш жараёни анъанавий (доска ёнидаги) ўқитишдан фарқли ўлароқ бир қанча методологик қирралар устунлигига эга. Бу авваламбор, иштирокчиларнинг ўйин қоидаларини ишлаб чиқувчи муаллим ва бир-бири билан фаол, эмоционал тусдаги муносабатларига асосланади.

Ўқитувчи фаолиятининг самараси интерфаол ўқитиш жараёнида бир қанча шартларга боғлиқ:

Биринчидан - ўқувчи имкониятларининг берилган технологик (ўйин, тренинг, машқ) мақсад ва вазифаларига муносиблиги. Дарс машғулотини учун танланган технологиянинг мақсадига қараб муаллим у ёки бу вазифани бажаради. Масалан, ташкилотчи-сардор, коммуникатор ёки келишмовчиликларни бартараф қилувчи, тўғри йўналиш, йўл-йўриқ кўрсатувчи, яъни фасилитаторлик қилиши мумкин.

Иккинчидан - гуруҳ иштирокидаги ўзаро муносабатларни ҳал этишдаги муаллимнинг профессионал тажрибаси. Бунинг учун у диалог ҳамда мультитолог, яъни туркумлашган диалог санъатини эгалаган бўлиши зарур. Диалог кўринишидаги мулоқот психологияда аҳамиятли ҳисобланади, чунки анъанавий "субъект-объект" муносабатига зид равишда "субъект-субъект" муносабатларини ифодалайди.

Диалог доимо ҳар хил фикрлар ва уларнинг кўринишларини, шунингдек, барча интерфаол ўзаро алоқа қатнашчиларининг қўйилган муаммони биргаликда муҳокама қилишини ва ечимини топишни назарда тутади. Қатнашчиларнинг фаоллиги ўқувчиларнинг шахсиятига эмас, балки ўзаро мулоқотга, қўйилган вазифага йўналтирилади. Диалогдагина қатнашчилар қўйилган масалага турли нуқтаи назарлар орқали ёндашиш билан бир-бирини ўзаро бойитишади. Муаллим ва ўқувчиларнинг муносабатларидаги тенг ҳуқуқлилик, акс алоқанинг амалга оширилиши, катта ёшдаги ўқувчилар интилишларини рўёбга чиқариб, муаммонинг ягона изоҳини талаб этадиган умумий коммуникатив ва маъно майдонини яратади.

Учинчидан – муаллимнинг шахсий йўналиши билан боғлиқ. Баъзан янги интерфаол технологияни иштиёқ билан ўзлаштира олган муаллим кейинчалик, биринчи синовдан сўнг, ундан воз кечиши мумкин. Одатда, бу ҳолат муаллим ўзининг профессионал ва шахсий обрўсини дискретитация қилиш билан боғлиқ бўлган ҳадиксирашга алоқадордир.

Бу ҳадиксираш типик қийинчиликлар туфайли келиб чиққан бўлиб, шахсият ва ўқув шароитида содир бўладиган муносабатлар стереотиплари билан боғлиқ бўлади ва ўзаро алоқа ўйини қатнашчиларининг авторитар, зўрма-зўраки шаблонларга, монитор услубига, лекцион ва монологик мулоқот жанрига қайтиши кўринишида намоён бўлади. Бундай қийинчиликларни бартараф этиш учун муаллимнинг шахсан ўзи ўйин қоидаларини ишлаб чиқувчи муаллимлар ва шахсий ўсиш: пешқадамлилик, шахслараро муносабатлар, рақобат ва бошқа кўринишдаги тренингларда қатнашиши лозим.

Малака ошириш ва қайта тайёрлаш амалиётида қуйидаги ўқув натижаларининг рўйхати кенг тарқалган. Буларни ўқув мақсади сифатида белгилаш мумкин: танишиш (диссоверй); фаннинг маълум соҳасига тегишли асосий тушунчалар ва вазифалар билан

танишиш ҳамда асосий мазмунни ўзлаштириш (литерасий): асосий тушунчалар ва вазифаларни таърифлаб беришга лаёқатлилиқ; уддаламоқ (фитерасий): асосий тушунчалар ва вазифаларни фаннинг маълум соҳасига самарали татбиқ этиш; тўлиқ эгаллаш-моҳирлик (мастерий): фаннинг маълум соҳасига тегишли асосий тушунчалар ва вазифаларини самарали қўллаш ҳамда ўзгаларга бу масалада ёрдам бериш. Юқорида санаб ўтилган ўқув мақсадлари турли-туман интерфаол технологияларда кенг қўлланилади.

Интерфаол машғулотлар ўтказиш жараёнида муаллим тингловчиларнинг интеллектуал услублари, маънавий-ахлоқий ривожланиши ва ҳарактер-хусусиятларининг савияси ҳақида маълумот олади. Бу унга керак бўлганда тингловчиларни психологик-педагогик коррекциялаш ва уларга психологик ёрдам беришни амалга оширишига имконият туғдиради.

Шундай қилиб, тингловчилар интерфаол технологиялар ёрдамида раҳбар ва мутахассислар реал профессионал фаолиятига мансуб бўлган социал - психологик ва типик бошқарув муаммолари ечимларини топишга жалб қилинадилар. Малака ошириш ва кадрларни қайта тайёрлаш курслари қатнашчилари, турли бошқарув ва интеллектуал ролларни (менеджер, методист ёки актив томошабин ва ҳ.к) ўйнаб, уларни ўзлаштиради. Бу қатнашчилар турли вазиятларда уларнинг хатти-ҳаракатларининг ҳаққоний ва мақсадга мувофиқлиги билан танишадилар.

Ўйин, тренинг ёки вазият таҳлили пайтида берилган ролларга мувофиқ бошқарув қарорлари қабул қилинади. Турли ролларнинг мақсадлари бир-бирига тўғри келмаслиги натижасида ўйин қатнашчилари кўпинча конфликт вазиятда қарор қабул қилишга мажбур бўладилар ва натижада конфликт ҳолатлар ҳамда вазиятларни ўрганадилар.

Ўйин машғулотлари тингловчиларни команда аъзолари ўртасида юзага келадиган ҳолатларга ва уларнинг эмоционал реакциясига нисбатан сезгирлигини оширади. Ўйин орқали ўқитиш жараёнида тингловчиларда ўзини англаш ва бошқаларга ёқиш эҳтиёжи ривожланади.

Ҳар бир ўйин иштирокчиси интерфаол жараёнда жамоавий фаолият механизмининг қандай ишлашини кўриш имкониятига эга бўлади. Бундан ташқари ўйин машғулотлари иштирокчилар ўртасида соғлом рақобатчиликни келтириб чиқаради. Бу эса уларнинг рақобатга бўлган бардошини, ўзига бўлган ишончини оширади ҳамда ўзини кадрлашни ўргатади.

Интерфаол машғулотлар максимал даражада ўқув жараёнини индивидуаллаштиради. Бу эса ҳар бир иштирокчига ақлий ва ижодий салоҳиятини намоён қилишига имконият беради.

Хулоса қилиб айтганда, интерфаол технологиялар татбиқ қилинган машғулотларда маълумотни ўзлаштириш анъанавий ўқитишга қараганда анча самаралидир. Бу ерда бир пайтнинг ўзида профессионал фикрлаш кўламининг кенгайиши, ўқувчилар ижодий интеллектининг ривожланиши, одамлар билан ишлаш маҳоратининг эгалланиши ҳамда социал тажрибани орттириш содир бўлади.

REFERENCES

1. Ш.Шомансуров, С.Нурмухамедова ва б. “Современный урок с использованием Интернет ресурсов”. –Т., 2007 й.
2. Монохов В.М. Проектирование современной модели дистанционного образования. Педагогика. 2004 №6.

3. Лептина И., Семенова Н. “Применение эффективных технологий обучения”
(Учитель 2003 г. №1)